

ปัญหาทางกฎหมายในการส่งเสริมการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ของไทย LEGAL PROBLEMS IN THE PROMOTION OF ELECTRONIC ARBITRATION IN THAILAND

จณินธรณ์ พรานขุน

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

410/2 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10900

E-mail: janinthorn.p@gmail.com

บทคัดย่อ

การระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการมีความสำคัญมากในปัจจุบัน เนื่องจากมีจำนวนข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้น แม้ในประเทศไทยได้นำกระบวนการอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ แต่กลับมีปัญหาข้อขัดข้องหลายประการ การศึกษานี้จึงมีเป้าหมายเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้ คือ (1) เพื่อศึกษากฎหมายอนุญาโตตุลาการเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยและต่างประเทศ (2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการส่งเสริมการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย อันจะนำไปสู่การปรับปรุงข้อกฎหมายเพื่อให้อนุญาโตตุลาการของไทยมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น โดยการศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยเชิงเอกสารและได้ทำการศึกษากฎหมายเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา จีน สิงคโปร์ และสหรัฐอเมริกาฮับเอมิเรตส์

ประการแรก จากการศึกษาพบว่า กฎหมายอนุญาโตตุลาการที่มีอยู่หากนำมาปรับใช้กับการอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์อาจทำให้เกิดอุปสรรคและปัญหาได้ เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่มารองรับวิธีการอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะ ประการที่สอง พบว่ามีปัญหาทางกฎหมายที่อาจเกิดขึ้นที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาการยื่นคำเสนอข้อพิพาททางอิเล็กทรอนิกส์ ปัญหาการส่งเอกสารเป็นพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ ปัญหาการสืบพยานทางอิเล็กทรอนิกส์ ปัญหาการทำคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองชั่วคราวก่อนมีการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการ และปัญหาความรับผิดชอบทางอาญาของอนุญาโตตุลาการซึ่งยังไม่มีกฎหมายที่เหมาะสมและเป็นอุปสรรคต่อการอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ของไทย

จากผลการศึกษา ประเทศไทยควรปรับปรุงกฎหมายเพื่อส่งเสริมอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ใน 3 ด้าน ประกอบด้วย (1) ควรแก้ไขกฎหมายให้รองรับการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ การยื่นคำเสนอข้อพิพาททางอิเล็กทรอนิกส์ การส่งเอกสารเป็นพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ การสืบพยานโดยจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้ และการทำคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ (2) ควรปรับปรุงกฎหมายให้มีมาตรการคุ้มครองชั่วคราวในกรณีอนุญาโตตุลาการฉุกเฉิน (3) ควรยกเลิกความรับผิดชอบทางอาญาของอนุญาโตตุลาการ เพื่อเป็นการส่งเสริมระบบอนุญาโตตุลาการของไทยให้เป็นที่น่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: อนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์, การส่งเสริมการระงับข้อพิพาท, การระงับข้อพิพาททางเลือก

Abstract

Dispute resolution by arbitration is very important nowadays due to the increasing number of disputes arising from electronic commerce. Even though Thailand has adopted the electronic arbitration process, there are still several problems. This study aims at finding the solutions to the legal problems in

order to promote dispute resolution through electronic arbitration. The objectives of this study are: (1) to study the arbitration law relating to dispute resolution through electronic arbitration of Thailand and other countries, (2) to analyze legal problems in promoting dispute resolution through electronic arbitration in Thailand in order to improve the law and make it more effective and more reliable. This study is a qualitative study which involves documentary research and comparative study of laws in the United States, China, Singapore and the United Arab Emirates.

First, this study found that when the current arbitration law is applied to electronic arbitration, it may cause obstacles and problems since Thailand has no law to support electronic arbitration specifically. Second, this study found several legal problems such as problem with electronic submission of disputes, problem about sending electronic evidence documents, problems of electronic witness examination, problems of making electronic arbitration awards, the problem relating to temporary injunction before the appointment of arbitrators, and the problems of criminal liability of arbitrators which are not suitable and impede the Thai electronic arbitration.

From this study, Thailand should improve the law in order to promote electronic arbitration in 3 areas: (1) it should amend the law to support the disputes resolution through electronic arbitration and its process such as the submission of electronic disputes, sending electronic evidence documents, witness examination by providing a picture and sound transmission in the form of a video conference, and making electronic arbitration awards; (2) it should improve the law to provide measure on temporary injunction in case of emergency arbitration; (3) it should cancel the criminal liability of the arbitrator in order to promote the Thai arbitration system to be more reliable.

Keywords: electronic arbitration, promotion of dispute resolution, alternative dispute resolution

1. บทนำ

วิวัฒนาการของเทคโนโลยีก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในวิธีการดำเนินการค้าขายระหว่างผู้ประกอบการและผู้บริโภค การซื้อขายสินค้า หรือบริการที่ไม่ต้องดำเนินการแบบเฉพาะหน้าและตัวต่อตัว แต่ผู้ประกอบการและผู้บริโภคสามารถซื้อขายสินค้า หรือบริการผ่านทางช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ จึงทำให้ผู้ซื้อและผู้ขายตัดสินใจซื้อสินค้า และบริการโดยที่ไม่รู้จักตัวตน และที่อยู่ ที่แท้จริงของแต่ละฝ่าย (distant and anonymous transaction) ผู้ซื้อตัดสินใจซื้อสินค้า โดยอาศัยข้อมูลที่นำเสนอผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น (online browsing and buying) และบางครั้งผู้ซื้อและผู้ขาย อยู่ในเขตอำนาจศาลที่แตกต่างกัน (multi-jurisdiction) (สิริกันต์ อยู่เรือง และ เสาวนีย์ อัครวโรจน์, 2559 : 1) แต่สิทธิและหน้าที่ของผู้ซื้อและผู้ขายยังคง

เหมือนเดิมเหมือนกับการทำธุรกรรมตามปกติ ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหา คือ ผู้ซื้อไม่ได้รับสินค้าที่มีคุณภาพ หรือคุณสมบัติตามที่ตกลง ภายในระยะเวลาที่กำหนด จึงเกิดการโต้แย้งสิทธิ หรือเกิดข้อพิพาทขึ้น กระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกแบบเดิมจึงไม่เพียงพอ ปัจจุบันจึงมีการสร้างระบบการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ขึ้นมา เพื่อรองรับปัญหาที่เกิดขึ้น

ในการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับธุรกรรมทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งคู่พิพาททำธุรกรรมกันโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือการสื่อสารข้อมูลผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ในการทำธุรกรรมทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์โดยปกติคู่สัญญาอาจไม่ได้อยู่ในประเทศเดียวกัน หากเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับธุรกรรมทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นก็จะทำได้ยาก การที่จะให้คู่สัญญาไป

ดำเนินการฟ้องร้องคดีในศาลในประเทศที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนา หรือมีสถานที่ทำการงานย่อมเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย หากคู่สัญญานำคดีมาฟ้องร้องต่อศาลในประเทศของตน คำพิพากษาของศาลในประเทศนั้นก็ไม่น่าจะนำไปบังคับในประเทศอื่นได้ (รณชัย ลักสะวารีย์, 2546 : 1) ซึ่งปัจจุบันการอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้รับความนิยมมาก เนื่องจากเป็นวิธีการที่สะดวก รวดเร็ว และประหยัดซึ่งเป็นหลักการสำคัญของอนุญาโตตุลาการ แต่การอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์มีลักษณะแตกต่างจากการอนุญาโตตุลาการแบบดั้งเดิมอยู่พอสมควรการที่นำกฎหมายที่ใช้กับการอนุญาโตตุลาการแบบดั้งเดิมมาใช้กับการอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ จึงอาจทำให้เกิดอุปสรรคทางกฎหมายบางประการ และจะส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือด้วย(สุพจน์ รุ่งโรจน์, 2559 : 1) อีกทั้งเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นกฎหมายฉบับปัจจุบันที่ยกร่างตามกฎหมายต้นแบบของคณะกรรมการกฎหมายการค้าแห่งสหประชาชาติ (UNCITRAL Model Law) แต่ยังคงมีประเด็นปัญหาบางประการที่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เช่น ปัญหากระบวนการพิจารณาทางอิเล็กทรอนิกส์ บทบาทศาลในกระบวนการพิจารณาการอนุญาโตตุลาการกรณีมาตรการคุ้มครองชั่วคราวก่อนมีการแต่งตั้งคณะอนุญาโตตุลาการ และกรณี การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของอนุญาโตตุลาการ ซึ่งประเด็นปัญหาเหล่านี้ถือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการอนุญาโตตุลาการของไทย

ดังนั้น จึงทำการศึกษานี้เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการส่งเสริมการอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ และเสนอแนะมาตรการทางกฎหมาย โดยมุ่งศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ มาตรการคุ้มครองชั่วคราวโดยอนุญาโตตุลาการฉุกเฉิน และความรับผิดชอบทางอาญาของอนุญาโตตุลาการ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ของไทยให้เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิดทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิธีการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์
2. เพื่อศึกษากฎหมายอนุญาโตตุลาการเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการส่งเสริมการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย
4. เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับปรุงข้อกฎหมาย เพื่อให้อนุญาโตตุลาการของไทยเป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ตำรับกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา หนังสือ บทความงานวิจัย และแหล่งข้อมูลออนไลน์ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาทำการวิเคราะห์ตามทฤษฎีกฎหมายเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปและเสนอแนะแนวทางในมาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย

4. ผลการวิจัย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ของไทยยังไม่มีกฎหมายที่มารองรับวิธีการอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะ ซึ่งการอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์นั้น มีความแตกต่างจากอนุญาโตตุลาการแบบดั้งเดิม หากนำกฎหมายอนุญาโตตุลาการที่มีอยู่มาปรับใช้กับการอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์อาจทำให้เกิดอุปสรรคและปัญหาได้ จากการศึกษาค้นคว้า เมื่อพิจารณากฎหมายไทยที่สามารถนำมาเทียบเคียงเพื่อปรับใช้กับอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ มี 2 ฉบับ คือพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ.2545 และ

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ในขณะที่กระบวนการอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้บังคับในต่างประเทศนั้น มีการร่างกฎหมายขึ้นมาใช้บังคับโดยเฉพาะเจาะจง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำมาร่างเป็นกฎหมายของไทย และจากการศึกษายังพบว่า พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการฉบับปัจจุบันของไทย ยังคงมีประเด็นปัญหาบางประการที่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลอันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการอนุญาโตตุลาการของไทย โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาไว้ 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการวิธีพิจารณาอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์

การอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์มีกระบวนการและวิธีพิจารณาคล้ายกับการอนุญาโตตุลาการแบบดั้งเดิม เพียงแต่กระบวนการและวิธีพิจารณาทั้งหมดกระทำผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ทั้งสิ้น ซึ่งประกอบด้วย การยื่นคำเสนอข้อพิพาท การส่งเอกสารเป็นพยานหลักฐาน การสืบพยาน และการทำคำชี้ขาดผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 จะเห็นว่า การยื่นคำเสนอข้อพิพาท การส่งเอกสารหรือคำคู่ความต่าง ๆ นั้น จะส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียน หรือไปรษณีย์ตอบรับก็ได้ ทั้งนี้ ให้รวมถึงวิธีอื่นใดที่แสดงถึงความพยายามในการจัดส่ง แม้ว่ามาตรา 7 ไม่ได้กล่าวถึงการส่งด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ มีเพียงการบัญญัติว่า “โดยวิธีอื่นใด” กรณีดังกล่าวผู้วิจัยมีความเห็นว่า คำว่า “โดยวิธีอื่นใด” นี้ ให้หมายความรวมถึง การส่งโดยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย แต่อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจน เป็นเพียงการให้ศาลตีความเท่านั้น ดังนั้น หากมีการยื่นคำเสนอข้อพิพาท การส่งเอกสาร หรือคำคู่ความต่าง ๆ ของกระบวนการอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ จำเป็นต้องให้ศาลตีความตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ซึ่งขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลแต่ละท่าน อาจนำไปสู่หลักเกณฑ์ที่ไม่มีความแน่นอน

วัตถุประสงค์ของการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้การดำเนินการ

ระงับข้อพิพาทเกิดความสะดวกรวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่ายยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น การระงับข้อพิพาททางอนุญาโตตุลาการในข้อพิพาทที่มีจำนวนทุนทรัพย์มากนั้น ในการสืบพยานบุคคล เกิดปัญหาที่คู่พิพาทไม่สามารถนำพยานปากสำคัญมาสืบ ณ สถานที่ที่กำหนดให้มีการนำสืบพยานได้ เนื่องจากพยานอยู่ไกล หรือไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ในกรณีเช่นนี้ อนุญาโตตุลาการอาจพิจารณาให้มีการสืบพยานบุคคลดังกล่าวผ่านทาง Video Conference ได้ แต่พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 มาตรา 30 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในกรณีที่คู่พิพาทไม่ได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ให้คณะอนุญาโตตุลาการเป็นผู้กำหนดว่าจะสืบพยาน หรือฟังคำแถลงการณ์ด้วยวาจา หรือดำเนินกระบวนการพิจารณา โดยรับฟังเพียงเอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นใดก็ได้” ซึ่งเมื่อพิจารณาตามมาตรา 30 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว จะเห็นว่า ไม่ได้บัญญัติให้ทำได้โดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้ หากมีการสืบพยานผ่านทาง Video Conference อาจเกิดปัญหาว่าจะรับฟังได้หรือไม่ ซึ่งต้องให้ศาลตีความ จึงทำให้เกิดความไม่สะดวก เกิดความล่าช้า และคู่พิพาทเสียค่าใช้จ่ายมากยิ่งขึ้น ซึ่งไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์

2. ปัญหาเกี่ยวกับการทำคำชี้ขาด

พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 มาตรา 37 วรรคแรก กำหนดรูปแบบของคำชี้ขาดไว้ว่า “คำชี้ขาดต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อคณะอนุญาโตตุลาการ ถ้าคณะอนุญาโตตุลาการมีจำนวนมากกว่าหนึ่งคน การลงลายมือชื่อของอนุญาโตตุลาการเสียงข้างมากถือว่าเพียงพอแล้ว แต่ต้องจดแจ้งเหตุขัดข้องของอนุญาโตตุลาการผู้ซึ่งไม่ลงลายมือชื่อนั้นไว้ด้วย” รวมถึงคำชี้ขาดต้องระบุวันและสถานที่ดำเนินการทางอนุญาโตตุลาการด้วย ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงประเด็นการทำคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น คือ การทำคำชี้ขาดในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ จะมีผลทางกฎหมายได้หรือไม่ นั้น จะต้องพิจารณาพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย เนื่องจากคำชี้ขาดที่อยู่ในรูปแบบ

อิเล็กทรอนิกส์จะถือเป็นคำชี้ขาดที่มีผลบังคับตามกฎหมายได้นั้นต้องทำเป็นหนังสือ ซึ่งต้องนำหลักการตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาปรับใช้เทียบเคียงว่าข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์รูปแบบใดจึงจะถือได้ว่าได้ทำเป็นหนังสือแล้ว รวมถึงการลงลายมือชื่อที่กฎหมายยอมรับต้องมีลักษณะเป็น อักษร อักขระ ตัวเลข เสียง หรือสัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น และเพื่อแสดงว่าบุคคลดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น ซึ่งต้องเป็นไปตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ด้วย

3. ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองชั่วคราวโดยอนุญาโตตุลาการอุกฉิน

พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 มาตรา 16 บัญญัติว่า “คู่สัญญาที่ได้ทำสัญญาอนุญาโตตุลาการไว้อาจยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจให้มีคำสั่งใช้วิธีการชั่วคราวเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของตนก่อน หรือขณะดำเนินการทางอนุญาโตตุลาการได้ ถ้าศาลเห็นว่ากระบวนการพิจารณานั้น หากเป็นการพิจารณาของศาลแล้วศาลทำให้ได้ก็ให้ศาลจัดการให้ตามคำร้องนั้น ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความของศาล ในส่วนที่เกี่ยวกับการนั้นมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งตามคำร้องของคู่สัญญาตามวรรคหนึ่ง ถ้าคู่สัญญาฝ่ายที่ยื่นคำร้องมิได้ดำเนินการทางอนุญาโตตุลาการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง หรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ให้ถือว่าคำสั่งนั้นเป็นอันยกเลิกเมื่อครบกำหนดดังกล่าว”

มาตรานี้เป็นเรื่องของการที่คู่สัญญาที่ได้ทำสัญญาอนุญาโตตุลาการขอให้ศาลสั่งให้มีมาตรการคุ้มครองชั่วคราวก่อน หรือขณะดำเนินการทางอนุญาโตตุลาการ ปัญหา คือ หากการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการดำเนินอยู่ในต่างประเทศ คู่กรณีจะขอคุ้มครองชั่วคราวจากศาลไทยได้หรือไม่ ตัวอย่างเช่น

บริษัทที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย และมีสำนักงานแห่งใหญ่อยู่ในประเทศไทยสองบริษัทมีข้อพิพาทกันตามสัญญาและดำเนินการระงับข้อพิพาทนั้นตามข้อบังคับอนุญาโตตุลาการของหอการค้านานาชาติ (International Chamber of Commerce) ที่สิงคโปร์ คู่กรณีฝ่ายหนึ่งต้องการที่จะขอคุ้มครองจากศาลโดยขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามชั่วคราวมิให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งกระทำซ้ำ หรือกระทำต่อไปซึ่งการผิดสัญญาจนกว่าอนุญาโตตุลาการจะวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทเสร็จ ศาลไทยสามารถให้ความคุ้มครองดังกล่าวแก่คู่กรณีนั้นได้หรือไม่ ตามหลักแล้วการขอความช่วยเหลือทางศาล (judicial assistance) จะต้องขอต่อศาลที่มีการดำเนินการอนุญาโตตุลาการอยู่ในเขต เพราะสอดคล้องกับเรื่องอำนาจอธิปไตย และเขตอำนาจศาล ซึ่งในกรณีตามอุทธรณ์นี้ ต้องดูกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลสิงคโปร์อาจทำให้กรรมการ หรือผู้จัดการของบริษัทคู่กรณีถูกศาลสิงคโปร์ลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลได้ แต่อาจมีปัญหาว่าจะถูกลงโทษได้อย่างไรหากบุคคลเหล่านั้นไม่เข้ามาในประเทศไทย สิงคโปร์ หากอุทธรณ์เปลี่ยนเป็นว่าคู่กรณีฝ่ายหนึ่งต้องการที่จะขอให้ศาลมีคำสั่งยึด หรืออายัดทรัพย์สินที่พิพาท หรือทรัพย์สินของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งทั้งหมด หรือบางส่วนไว้ก่อนอนุญาโตตุลาการทำคำชี้ขาดในทำนองเดียวกับการขอคุ้มครองชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 254 ศาลสิงคโปร์จะให้ได้หรือไม่คำตอบอยู่ที่กฎหมายสิงคโปร์ อย่างไรก็ตาม แม้ศาลสิงคโปร์จะออกหมายยึดและอายัดให้ได้ หมายนั้นก็ใช้ได้เฉพาะทรัพย์สินของคู่กรณีที่อยู่ในประเทศสิงคโปร์เท่านั้น จะนำหมายข้ามประเทศมายึดและอายัดทรัพย์สินของคู่กรณีในประเทศไทยไม่ได้ เพราะขัดต่อหลักอธิปไตย ดังนั้น ในกรณียึดหรืออายัดทรัพย์สินในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว คู่กรณีฝ่ายที่ประสงค์ที่จะให้มีการยึดหรืออายัดดังกล่าว ไม่มีทางเลือกอื่น นอกจากจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลไทยที่มีเขตอำนาจตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 เท่านั้น ซึ่งกรณีดังกล่าวทำให้เกิดความไม่สะดวก ลำบาก และเสียค่าใช้จ่ายมากขึ้น ซึ่งขัดกับวัตถุประสงค์ของการอนุญาโตตุลาการที่ต้องการความสะดวก รวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่าย

จากการศึกษากฎหมายอนุญาโตตุลาการของสหรัฐอเมริกา และสิงคโปร์ ต่างได้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายอนุญาโตตุลาการประเทศตน รวมถึงข้อบังคับว่าด้วยการอนุญาโตตุลาการเพื่อให้สอดคล้องกัน และยังมีให้อำนาจอนุญาโตตุลาการฉุกเฉิน (Emergency Arbitrator) เพื่อทำหน้าที่ออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวก่อนหรือในระหว่างรอกการแต่งตั้งคณะอนุญาโตตุลาการ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวและเป็นกรณีเร่งด่วน ในเรื่องมาตรการคุ้มครองชั่วคราวโดยอนุญาโตตุลาการฉุกเฉินนี้ จึงเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งที่หากประเทศไทยไม่นำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในประเด็นการให้อำนาจอนุญาโตตุลาการออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวก่อน หรือในระหว่างรอกคณะอนุญาโตตุลาการ ในขณะที่กฎหมายและข้อบังคับสถาบันอนุญาโตตุลาการของประเทศอื่น ๆ ต่างรับแนวคิดเรื่องมาตรการคุ้มครองชั่วคราวโดยอนุญาโตตุลาการฉุกเฉิน ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติทั้งสิ้น เพื่อให้กระบวนการพิจารณาเป็นไปด้วยความสะดวก และกระชับรวดเร็วยิ่งขึ้น ทำให้มีค่าใช้จ่ายน้อยลง และมีประสิทธิภาพมากขึ้น หากประเทศไทยยังไม่ปรับปรุงดังเช่นประเทศอื่น ๆ ย่อมเป็นจุดด้อยที่ไม่สามารถดึงดูดให้มีผู้มาใช้บริการอันจะทำให้ประเทศสูญเสียโอกาสในการเสริมสร้างเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างแข็งแกร่งได้

4. ปัญหาความรับผิดในทางอาญาของอนุญาโตตุลาการ

ประเด็นเรื่องความรับผิดทางอาญาของอนุญาโตตุลาการ ซึ่งเป็นบทบัญญัติภายใต้มาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 เป็นประเด็นที่ประเทศไทยได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากว่าไม่เหมาะสมและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการอนุญาโตตุลาการของไทย เนื่องจากจะเป็นอุปสรรคทำให้ผู้มีความรู้ความสามารถไม่ต้องการเข้ารับหน้าที่อนุญาโตตุลาการ เพราะเกรงว่าจะถูกดำเนินคดีให้รับผิดโดยคู่ความฝ่ายที่ไม่พอใจคำชี้ขาด และสำหรับชาวต่างชาติด้วยแล้วโอกาสที่จะมาทำหน้าที่อนุญาโตตุลาการในประเทศไทยเป็นไปได้ยาก เพราะความกังวลคงไม่ต่างจากอนุญาโตตุลาการไทยนัก คู่พิพาท

ที่เป็นชาวต่างชาติย่อมต้องการอนุญาโตตุลาการที่เป็นชาวต่างชาติมากกว่า จึงกล่าวได้ว่าบทบัญญัติในส่วนนี้เป็นอุปสรรคต่อการดึงดูดให้อนุญาโตตุลาการต่างประเทศเข้ามาดำเนินกระบวนการพิจารณาในประเทศไทย

สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ จีน ประเทศเหล่านี้ให้ความสำคัญกับอนุญาโตตุลาการที่มีลักษณะเด็ดขาด โดยมองว่าอนุญาโตตุลาการทำหน้าที่เปรียบเสมือนกึ่งศาล จึงสมควรได้รับความคุ้มครองเช่นกัน แต่อนุญาโตตุลาการยังคงต้องรับผิดชอบหากเป็นกรณีที่มีการปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นเกิดขึ้นโดยไม่สุจริต อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากประเทศต่าง ๆ ที่ได้ศึกษามาข้างต้นไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติความรับผิดทางอาญาในกฎหมายอนุญาโตตุลาการของประเทศเหล่านี้ ยกเว้นมีบางมลรัฐของสหรัฐอเมริกา เช่น มลรัฐแมสซาชูเซต มลรัฐแคลิฟอร์เนีย มลรัฐโอไฮโอ มลรัฐเซาท์แคโรไลนา ได้กำหนดความรับผิดการประพฤติมิชอบในเรื่องการรับสินบนไว้ในกฎหมายอาญา และประเทศสิงคโปร์ที่กฎหมายอาญาสิงคโปร์บัญญัติไว้ในมาตรา 21(e) (Statutes of the Public of Singapore Penal Code) โดยที่อนุญาโตตุลาการอยู่ในนิยามหมวด “ข้าราชการ” (Public Servant) หากอนุญาโตตุลาการประพฤติมิชอบโดยการเรียกรับสินบนจะต้องรับโทษทางอาญา จำคุกไม่เกิน 3 ปีหรือทั้งจำทั้งปรับ

ส่วนประเทศไทย ประเด็นเรื่องความรับผิดทางอาญาของอนุญาโตตุลาการนั้นมีการถกเถียงกันตั้งแต่ในชั้นร่างกฎหมาย รวมถึงเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากหลายฝ่าย ทั้งนี้ ในหลายงานวิจัยได้มีการแสดงความคิดเห็นซึ่งแบ่งออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายที่เห็นด้วยกับการบัญญัติความรับผิดทางอาญา โดยให้เหตุผลว่าเพื่อเป็นการป้องปรามผู้ที่ทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการไม่ให้ใช้ตำแหน่งหน้าที่ของตนในการเรียกรับผลประโยชน์ หรือสิ่งอื่นใด ทั้งยังป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ หรือประชาชน ด้วยเหตุที่ว่าอนุญาโตตุลาการเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ คำชี้ขาดที่สร้างขึ้นโดยอนุญาโตตุลาการมีผลผูกพันต่อคู่พิพาท และในบางกรณีรัฐก็อาจเป็นคู่สัญญาด้วยเช่นกัน จึงเห็นควรให้กำหนดให้มีความรับผิดทางอาญา เพื่อใช้เป็นกลไกป้องกันและควบคุมการใช้อำนาจโดยมิชอบของอนุญาโตตุลาการ

เนื่องจากเห็นว่าปัญหาทุจริตในประเทศไทยเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก โดยมองว่าอนุญาโตตุลาการมีสถานะคล้ายผู้พิพากษาซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ และหากอนุญาโตตุลาการเรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินเพื่อประโยชน์อื่นใดสำหรับกระทำการ หรือไม่กระทำการใดๆ อันเนื่องจากหน้าที่อนุญาโตตุลาการ ไม่ว่าจะการนั้นจะชอบด้วยหน้าที่ของตนหรือไม่ อันมีลักษณะเป็นความผิด “รับสินบน” ซึ่งกระทบต่อการอนุญาโตตุลาการ และความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ ตลอดจนความสงบสุขของสังคมซึ่งเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงควรกำหนดโทษทางอาญาแก่อนุญาโตตุลาการ

ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย กลับมองว่าการอนุญาโตตุลาการเป็นเรื่องระหว่างเอกชนด้วยกัน โดยทำข้อตกลงร่วมกันว่าจะใช้การอนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาทของตนแทนที่จะใช้วิธีการทางศาล ดังนั้น จึงถือว่าเป็นเอกสิทธิ์ของคู่กรณีในสัญญา การที่บัญญัติโทษทางอาญาอาจก้าวล่วงอำนาจได้ อีกทั้ง บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ได้วางกรอบกฎหมายไว้สำหรับคู่พิพาทที่สามารถตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจของอนุญาโตตุลาการไว้ค่อนข้างรัดกุม ทั้งนี้ เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอนุญาโตตุลาการมีแนวโน้มไม่เป็นกลาง มีอคติ หรือส่อไปในทางทุจริต ก็สามารถเข้ามาตรวจการทางกฎหมายที่บัญญัติไว้ดำเนินการต่อผู้นั้นได้ การบัญญัติความรับผิดเช่นนี้อาจเปิดช่องให้คู่พิพาทฝ่ายที่เสียประโยชน์ใช้เป็นช่องทางฟ้องร้องกลั่นแกล้งได้ นอกจากนี้จะเป็นการตัดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ หรือผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการอนุญาโตตุลาการไม่ยอมมาเข้าร่วมทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการ ประกอบกับวิธีการระงับข้อพิพาทด้วยการอนุญาโตตุลาการเป็นสิ่งที่ประเทศไทยยังต้องมีการพัฒนาอีกมาก หากมีบทบัญญัติในเรื่องนี้ย่อมส่งผลทำให้ประเทศไทยไม่เป็นที่ยอมรับจากเวทีโลก และผู้ใช้บริการหันไปใช้ประเทศอื่นแทน

จากกรณีดังกล่าวมา ผู้วิจัยเห็นว่าไม่ควรกำหนดความรับผิดทางอาญา เนื่องจากการอนุญาโตตุลาการเกิดขึ้นจากข้อตกลงของคู่สัญญา ซึ่ง

เป็นไปตามหลักพื้นฐานของนิติกรรมสัญญาทางแพ่ง เป็นการระงับข้อพิพาททางแพ่ง การดำเนินกระบวนการพิจารณาย่อมเป็นไปตามเจตนาของคู่กรณีเป็นสำคัญ อำนาจรัฐจะไม่เข้ามาก้าวล่วง ตรวจจับที่ข้อตกลงนั้นไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการเพื่อทำหน้าที่ชี้ขาดข้อพิพาทเกิดจากข้อตกลงที่คู่กรณีเป็นผู้กำหนด เมื่อกระบวนการพิจารณาเสร็จสิ้นอนุญาโตตุลาการก็สิ้นสุดหน้าที่เช่นกัน อีกทั้ง บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ได้วางกรอบกฎหมายไว้สำหรับคู่พิพาทที่สามารถตรวจสอบ และควบคุมการใช้อำนาจของอนุญาโตตุลาการไว้แล้ว นอกจากนี้ การกำหนดโทษอนุญาโตตุลาการอาจทำให้ไม่มีผู้ใดสมัครเป็นอนุญาโตตุลาการ เพราะกลัวจะถูกกลั่นแกล้งหากวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทไม่เป็นที่ถูกใจของคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อันจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบอนุญาโตตุลาการต่อไป

5. สรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

อนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกระบวนการระงับข้อพิพาทที่มีการดำเนินการผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้สอดคล้องและเป็นการรองรับข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดจากธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์สามารถใช้ได้กับการระงับข้อพิพาทที่เกิดจากธุรกรรมทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และข้อพิพาทที่ไม่ได้เกิดจากธุรกรรมทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ อนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีข้อดี คือ สะดวก รวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่าการดำเนินคดีในศาล และการระงับข้อพิพาททางเลือกแบบดั้งเดิม เนื่องจากกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ สามารถกระทำผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ทั้งสิ้น จึงส่งผลให้เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่นิยมในต่างประเทศเป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้อนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยนั้น ยังมีข้อจำกัด กล่าวคือ

อนุญาตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นเรื่องใหม่และมีลักษณะบางประการแตกต่างจากการอนุญาตตุลาการแบบดั้งเดิม เช่น การยื่นคำเสนอข้อพิพาท การส่งเอกสารหรือคำคู่ความต่าง ๆ การสืบพยาน การรับฟังพยานหลักฐาน การทำคำชี้ขาดในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์จะต้องดำเนินการอย่างไรจึงจะชอบด้วยกฎหมาย จากความยุ่งยากที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้อนุญาตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์มีข้อจำกัดการใช้ นอกจากนี้ข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถเปลี่ยนแปลงหรือทำซ้ำได้ง่าย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีมาตรการรักษาความปลอดภัยในการดูแลรักษาการรับส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เพื่อรักษาความเป็นต้นฉบับและจะต้องมีบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีเข้ามาควบคุมดูแล

ทั้งนี้ ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีความพยายามจะพัฒนาอนุญาตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติของนานาชาติอารยประเทศ แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากกฎหมายที่มีอยู่ไม่รองรับอนุญาตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ จากการศึกษาพบว่า กฎหมายที่ใช้บังคับกับการอนุญาตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ คือ พระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ.2545 ประกอบพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ซึ่งต้องพิจารณาในแต่ละขั้นตอนของการอนุญาตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ คือ นำกฎหมาย 2 ฉบับ มาใช้ประกอบกันและเท่าที่ไม่ขัดกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่อุญาตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์มีรายละเอียด ขั้นตอนต่าง ๆ ยุ่งยากมากพอสมควรเนื่องจากมีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้นนอกเหนือจากตัวบทกฎหมายที่ต้องมีความชัดเจนและครอบคลุมแล้วต้องประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาการอนุญาตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาที่ทำให้การอนุญาตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ยังไม่เป็นที่นิยมในประเทศไทยนั้น เนื่องจากขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ

และขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี รวมถึงประชาชนส่วนใหญ่ยังคงให้ความเชื่อถือกับระบบศาลมากกว่า นอกจากนี้ยังไม่มีความหมายที่มีหลักเกณฑ์แน่นอนมาใช้บังคับ อีกทั้งยังขาดการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้ทันต่อยุคสมัยให้เทียบเท่าานอารยประเทศ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะว่าควรมีกฎหมายที่ใช้กับอนุญาตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นการเฉพาะ โดยบัญญัติเป็นหมวดหนึ่งในพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการฉบับปัจจุบัน เพื่อกำหนดวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ และเพื่อรองรับการอนุญาตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ให้มีสภาพบังคับตามกฎหมาย ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม หมวด 9 ในพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ.2545 นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องมาตรการคุ้มครองชั่วคราวโดยอนุญาตตุลาการฉุกเฉิน และความรับผิดชอบทางอาญาของอนุญาตตุลาการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

หมวด 9

อนุญาตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์

มาตรา 47/1 อนุญาตตุลาการทาง

อิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาตตุลาการ ซึ่งนำวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาช่วยในการดำเนินการ

มาตรา 47/2 การส่งเอกสารตาม มาตรา 7 หากได้ส่งเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถยืนยันผู้รับส่งและวันเวลาที่ส่งได้ ให้ถือว่าบุคคลซึ่งระบุไว้ในเอกสารนั้นได้รับเอกสารดังกล่าวแล้ว

มาตรา 47/2 การส่งหนังสือตาม มาตรา 27 หากได้ส่งในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถยืนยันผู้รับผู้ส่งและวันเวลาที่ส่งได้ ให้ถือว่าเป็นการส่งหนังสือโดยชอบ

มาตรา 47/3 การสืบพยานตาม มาตรา 30 คณะอนุญาตตุลาการอาจใช้วิธีสืบพยานโดยจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้

มาตรา 47/4 การทำคำชี้ขาดตาม มาตรา 37 คณะอนุญาตตุลาการอาจทำเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยมีการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ และส่งสำเนาคำชี้ขาด

นั้นให้แก่คูพิพาทุกฝ่ายโดยส่งทางรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้

นอกจากนี้ เห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ.2545 ดังนี้

มาตรา 16/1 ให้อนุญาโตตุลาการมีอำนาจในการออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว และมีอำนาจบังคับคำชี้ขาดมาตรการชั่วคราวได้

มาตรา 23 ให้ยกเลิกความรับผิดชอบทางอาญาของอนุญาโตตุลาการ

6. กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้เป็นอย่างดีด้วยความเมตตาอย่างสูงของท่านอาจารย์ ผศ.ดร.นิสิต อิทมาโน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ว่าที่ร้อยตำรวจโท ดร.กมล ตันจินวัฒน์กุล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ผู้ทรงคุณวุฒิอีกสองท่าน คือ ผศ.ดร.ศิริชัย มงคลเกียรติศรี และ ดร.วัชรชัย จิรจินดากุล ที่ได้กรุณาดูแล ช่วยเหลือ ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่อง และให้คำปรึกษาแนะนำทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ตลอดจนข้อคิดต่างๆ ในการทำวิทยานิพนธ์นี้ เพื่อให้ผู้เขียนนำมาปรับปรุง แก้ไข จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ไว้เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

7. บรรณานุกรม

รณชัย ลักสะวารี. (2546). การระงับข้อพิพาททางธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์โดยวิธีอนุญาโตตุลาการออนไลน์. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ.

พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ.2545

วริยา ล้ำเลิศ และ รติมา นรินทร์พรพุทธา. (2561). แนวทางปฏิรูปกฎหมาย และข้อบังคับสถาบันเพื่อพัฒนาการอนุญาโตตุลาการทางการค้าระหว่างประเทศของไทย. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ปี 9, ฉบับ 2, 75-76.

สิริกานต์ อยู่เรือง และ เสาวนีย์ อัศวโรจน์. (2559). สภาพปัญหากฎหมายที่รองรับการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการออนไลน์. *Journal of MCU Peace Studies*, Vol.6, No.3, 98-102.

เสาวนีย์ อัศวโรจน์. (2554). คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยวิธีการระงับข้อพิพาททางธุรกิจโดยการอนุญาโตตุลาการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุพจี รุ่งโรจน์. (2559). การสร้างเครื่องมือทางกฎหมายเพื่อกำจัดอุปสรรคของการอนุญาโตตุลาการออนไลน์ในประเทศไทย.

[ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]. วารสารกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ, 450.